

УДК 785.161

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-27>**Вероніка ТОРМАХОВА**

кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент факультету музичного мистецтва, Київський національний університету культури і мистецтв, вул. Коновальця, 36, м. Київ, Україна, 01601
ORCID: 0000-0003-3821-0655

Бібліографічний опис статті: Тормахова, В. (2022). Творчість оркестру WDR Big Band під керівництвом Боба Мінсера. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 196–200, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-27>

ТВОРЧІСТЬ ОРКЕСТРУ WDR BIG BAND ПІД КЕРІВНИЦТВОМ БОБА МІНСЕРА

Оркестр Теда Джонса та Мела Льюїса став живим прикладом біг бенду, що виконував віртуозні твори на протязі половини століття, запрошував до себе професійних виконавців, що прикрашали своїми імпровізаціями ці твори та концертцією, що спиралась на «малу групу в біг-бенді». Це дозволяло багатьом першокласним джазовим солістам збільшити кількість квадратів імпровізації та грати набагато довше, ніж це було у великих оркестрах. Такий підхід значно підвищив віртуозний рівень композицій та здобув визнання у слухачів. В добу свінгу керівники оркестрів часто були виконавцями і аранжувальниками. Вони краще за всіх могли створити репертуар для своїх колективів, враховуючи всі їх сильні та слабкі сторони. Така тенденція є актуальною і в наш час. Таким прикладом є оркестр WDR під керівництвом видатного саксофоніста, композитора-аранжувальника Боба Мінсера. Він є яскравим бенд лідером, що поєднує творчі амплуа диригента, композитора-аранжувальника і блискучого соліста-імпровізатора. В його аранжуваннях простежується вплив композицій біг бенду Теда Джонса і Мела Льюїса. Стильова палітра репертуару є дуже різноманітною. Серед творів є композиції у стилях свінг, бібоп, фанк, фьюжн, босанова, самба, блюз, афрокубинський джаз. Високий професійний рівень оркестру підтримується за рахунок музикантів-мультиінструменталістів, що не тільки виконують партії, а й здатні імпровізувати у різних стильових напрямках джазової музики. Організація репетицій та концертних виступів WDR Big Band є чітко спланованою, продуманою до найменших деталей. Вона спрямована на раціонально організований у часі колективний процес і разом з тим спонукає кожного з учасників до творчості. Керівництво колективу опікується питаннями доступності музичної діяльності оркестру для якомога більшої слухачької аудиторії. Прослухати виступ колективу можливо у прямому ефірі або побачити відео запис.

Ключові слова: бігбенд, джаз, бендлідер, стиль, репертуар, аранжування.

Veronica TORMAKHOVA

Candidate of Art (Ph.D.), Associate Professor, Associate Professor of the Music department of Kyiv, Kyiv National University of Culture and Arts, Konovalets Street, 36, Kyiv, Ukraine, 01601
ORCID: 0000-0003-3821-0655

To cite this article: Tormakhova, V. (2022). Tvorchist orkestru WDR Big Band pid kerivnytstvom Boba Minsera [Creativity of the WDR Big Band under the direction of Bob Minser]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 196–200, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-1-27>

CREATIVITY OF THE WDR BIG BAND ORCHESTRAL UNDER THE DIRECTION OF BOB MINSER

The orchestra of Ted Jones and Mel Lewis became a living example of a big band that performed virtuoso works for half a century, inviting professional performers who decorated their works with their improvisations and a concept based on a "small group in a big band". This allowed many first-class jazz soloists to increase the number of squares of improvisation and play much longer than before in large orchestras. This approach has significantly increased the level of compositions and gained recognition among listeners. In the swing era, band leaders were often performers and arrangers. They could best create a repertoire for their bands, taking into account all their strengths and weaknesses. This trend is relevant today. An example of this is the WDR Orchestra under the direction of the eminent saxophonist, composer-arranger Bob Minser. He is a shining example of a band leader, who in one person is a conductor, composer-arranger and a brilliant soloist-improviser. In his arrangements the influence of the compositions of the big band of Ted Jones and Mel Lewis can be traced. The stylistic palette of the repertoire is very diverse. Among the works are compositions in the styles of swing, bebop, funk, fusion, bovanova, samba, blues, Afro-Cuban jazz. The high professional level of the orchestra is maintained by multi-instrumental musicians who not only perform parts, but also are able to improvise in different styles of jazz

music. The organization of rehearsals and concert performances of WDR Big Band is clearly planned, thought out to the smallest detail. It is aimed at a rationally organized collective process in time and at the same time encourages each of the participants to be creative. The leadership of the band takes care of the accessibility of the orchestra's musical activities for the largest possible audience: you can listen to the band's performance live or watch a video.

Key words: big band, jazz, band leader, style, repertoire, arrangement.

Актуальність проблеми. Великі джазові колективи – біг бенди займають важливе місце у сучасній розважальній культурі, адже працюють у різних стильових напрямках – від свінгу до сучасного фьюзну. Їх репертуар, особливості аранжувань та специфічний склад кожного оркестру дозволяють бути актуальними в наш час. Багато видатних джазменів мають досвід гри у біг бендах не тільки як музиканти-імпровізатори, а й бендлідери. Одним з таких музикантів є видатний саксофоніст, композитор і аранжувальник Боб Мінсер. В сучасному джазовому середовищі багато дослідників приділяють увагу творчості окремих музикантів, вивченню їх манери гри та специфіці імпровазації. Творчість Боба Мінсера частково висвітлювалась тільки в періоди його участі в таких колективах як: оркестр Бадді Річа, «Thad Jones & Mel Lewis Big Band», оркестр Сема Джонса та гурту «Yellowjackets». В вітчизняному музикознавстві відсутні дослідження творчості WDR Big Band, який з 2014 року очолює Боб Мінсер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості аранжування для біг бендів розглядав Г. Гаранян, специфіку українського джазового виконавства у XXI ст. досліджує Лі Шуай, визначає структурний, функціональний та кількісний склад учасників біг-бенду вітчизняний дослідник В. Латко. В статті Г. Постоля розглянуто вплив складу біг бенду на формування виконавського репертуару ери свінгу, роль біг бендів в сучасній музичній освіті досліджується у статті Н. Брояко та В. Дорофєєвої «Епоха біг-бендів у розвитку джазу: поява нового типу джазового оркестру».

Мета дослідження – проаналізувати творчу діяльність оркестру WDR Big Band.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значне місце в джазовому мистецтві займає творчість великих джазових оркестрів – біг бендів. Т. Саймон зазначає, що біг бендів існувало дуже багато, але лише деякі з них мали великий успіх. На думку Саймона, причин для успіху у них було чотири: 1) стиль оркестру (його визначав і встановлював керівник оркестру, тобто його аранжувальник або його лідер);

2) музиканти оркестру або ж сайдмен; 3) вокалісти, які відігравали важливу роль в створенні іміджу оркестру, а в деяких випадках навіть перевищували популярність самого бенду; 4) бендлідери. Навколо бенд лідера гуртувалися музиканти, вокалісти, аранжувальники і всі комерційні справи, пов'язані з оркестром (Latko, 2018, p. 9).

Функціонування оркестру Теда Джонса та Мела Льюїса справило неабиякий вплив на подальший розвиток джазового біг бенду. Наразі існують різні типи біг бендів, в яких може змінюватись кількість інструментів за рахунок заміни традиційного складу (саксофони, труби, тромбони, ударна установка, фортепіано, гітара та бас-гітара) на інструменти, що входять до симфонічного оркестру. Велику роль відіграють стильові орієнтири, які характеризують репертуар колективу. В біг бендах, що виконують твори у стилі фьюзну, може зустрічатись флейта, гобой, басовий кларнет, валторна, туба, вібрафон, струнно-смічкові інструменти. В деяких біг бендах, що виконують обробки народних пісень, можуть застосовуватись народні інструменти. Так, в Європейському біг бенді (Європейський джазовий оркестр ЕЮ), який в 2012 році очолював видатний український композитор і диригент Ігор Стецюк, окрім традиційного складу з додатковими флейтою, бас-кларнетом, перкусійними інструментами та групою струно-смічкових інструментів були використані бандура та дрімба. К. Олейников зауважує, що «...джаз-бенд мав багато варіативних складів інструментів – іноді використовувалися сопрано-саксофон, гітара, контрабас, акордеон» (Oleynikov, 2003, p. 90).

Деякі колективи збільшують кількість учасників, порівняно з «класичним» біг бендовим складом, що здійснюється задля розширення виражальних можливостей оркестру. Суттєво розширив склад біг бенду знаменитий композитор і аранжувальник Генрі Манчіні. Він обирав виконавців, які могли грати на декількох музичних інструментах, що давало змогу значно урізноманітнити аранжування. В результаті інструментальний склад розширився

за рахунок музикантів-мультиінструменталістів. Додавання струнно-смичкових інструментів до традиційного біг бенду робить звучання схожим на естрадно-симфонічний оркестр. Як зазначає В. Латко: «...вибір складу оркестру має відповідати тому матеріалу, який має виконуватися» (Latko, 2018, p. 44). Дійсно, виконання різних стилевих напрямків неакадемічної музики вимагає дотримання певного оркестрового складу. Наприклад, для виконання афро-кубинської музики необхідно було доповнити виконавський склад перкусійними інструментами. Це пояснює В. Симоненко таким чином: «Для афро-кубинського джазу характерно використання елементів африканської і кубинської музики, зокрема ритмів латиноамериканських танців мамбо і румби, що сприяло розширенню ритмічної групи за рахунок введення до неї кубинських народних інструментів (бонги, клавес, конга, маракаси, тимбалес)» (Simonenko, 1981, p. 11).

Традиції американських біг бендів були успадковані європейськими джазменами. Зокрема яскравим феноменом у музичній практиці XX-XXI століття став колектив WDR Big Band, який було засновано більше 70-ти років у Кельні в 1946 році (мав назву «Kölner Tanz- und-Unterhaltungssorchester»). На початку своєї діяльності колектив виконував переважно класичний музичний репертуар. Його першими керівниками були Отто Гердес та Адальберт Лучковський. Нерідкими були виступи разом зі струнною групою оркестру, що більше відповідало стилістиці симфонічного джазу. Потреба зростання популярності колективу призвела до необхідності зміни репертуару оркестру. Це співпало з приходом нового керівника – Курта Едельхагена в 1957 році, який почав впроваджувати більш джазовий репертуар. І пошук нового звучання колективу відбувався завдяки зміні його керівників. Згодом цей європейський біг бенд став грати у сучасних джазових стилях (Биг бенд WDR).

Вернер Мюллер наприкінці 60-х років перейменував ансамбль у «Танцювальний оркестр Вернера Мюллера». Також приблизно в цей час біг-бенд і струнна частина оркестру були розділені, коли струнно-смичкова група частиною оркестру Кельнського радіо. Починаючи 80-х роках WDR Big Band став оркестром західнонімецького радіо, що супроводжувалось вихо-

дом на новий щабель розвитку. З цього часу збільшилась кількість виступів з провідними виконавцями: Гілом Евансом, Джимом Макнілі, Джоном Скофілдом, Марком Джонсоном, Бобом Брукмайером, Вінсом Мендозою, Ренді Бреккером та Майклом Бреккером. Упродовж свого існування WDR випустили численні альбоми за участю таких запрошених виконавців, як Рон Картер, Пакіто Д'Рівера, Артуро Сандоваль та інші. Хоча більшість виступів WDR Big Band відбуваються в Німеччині, вони часто гастролюють по всьому світу.

Біг бенд WDR є таким, що складається з наступних груп інструментів: п'ять саксофонів (2 альт, 2 тенори та 1 баритон), чотири тромбони (3 тенорових тромбони та 1 басовий тромбон), чотири труби, ритм-секція (фортепіано, гітара, бас-гітара, ударні). Особливістю колективу є те, що його учасники є мультиінструменталістами. Всі виконавці групи саксофонів вміють також грати на інших інструментах дерев'яної духової групи (кларнеті, басовому кларнеті, флейті, альтовій флейті, флейті пікколо). Окремо варто зазначити, що всі вони можуть грати на декількох типах саксофонів (альті, сопрано, сопраніно, тенорі, баритоні, басі). Таким чином учасники можуть змінювати інструменти під час гри музичних композицій, розширюючи тембральне забарвлення оркестрового звучання без зміни кількості музикантів. У рекомендаціях, викладених на сайті колективу, чітко зазначено, на яких саме інструментах виконавець може грати соло, а на яких лише приймати участь у груповій грі. Наприклад, до складу групи саксофонів, входять наступні музиканти: Йохан Хьорлен, Кароліна Штрассмаєр, Олів'є Пітерс, Пол Хеллер, Йенс Нойфанг. До групи тромбонів входять Людвіг Нусс, Рафаель Клемм, Енді Хантер, Меттіс Седерберг. Всі виконавці цієї групи грають не лише на тромбонах, але й на еуфоніумах. Трубачі грають також на флюгельгорнах (Вім Бос, Роб Брюйнен, Енді Хадерер, Рууд Брейльс). Виконавці групи ритм-секції – це Біллі Тест (фортепіано, клавіші, орган Хаммонда, родес), гітарист Пол Шигіхара, бас-гітарист Джон Голдсбі та ударник та перкусіоніст Ганс Деккер (WDR Big Band).

Якщо казати про сучасне звучання WDR оркестру, то варто підкреслити визначну роль бенд лідера – саксофоніста Боба Мінсера,

який очолив його в 2014 році. Подібно до Теда Джонса та Мела Льюїса – керівників відомого культового біг бенду «Thad Jones & Mel Lewis Big Band» – він є солістом, головним аранжувальником та диригентом колективу. Крім того, в якості саксофоніста Боб Мінцер є учасником групи Yellowjackets, удостоєної премії Греммі, подорожує зі своїм квартетом та грає з численними групами по всьому світу. Боб пише твори для оркестрів і комбо, на його рахунок понад триста композицій. Будучи викладачем кафедри джазових досліджень в Університеті Південної Каліфорнії в Лос-Анджелесі, він проводить майстер-класи по всьому світу. Він також є автором близько двадцяти книг, які є важливою частиною програми джазової освіти у всьому світі. Музику з репертуару його WDR біг-бенду виконують колективи в різних країнах (Bob Mintzer).

Боб Мінцер впроваджує власні творчі ідеї у композиціях, у особливостях їх інтерпретації та блискучих імпровізаціях. Можна зазначити, що дані риси були ним успадковані від бенд лідерів «Thad Jones & Mel Lewis Big Band». Його імпровізаційні соло є справжньою окрасою композицій з репертуару колективу, а звучання біг бенду вражає вишуканістю та прорахованістю кожної деталі партитури. В них наявний баланс між імпровізаційним та композиційним началом. У репертуарі WDR Big Band присутні джазові стандарти ери свінгу, авторські твори Боба Мінсера (у стилях свінг, бібоп, фанк, фьюжн, афро-кубинський джаз, блюз), а також свінгові балади аранжовані у босанові, композиції, представлені у стилях самба та фьюжн. Таке розмаїття робить звучання бенду неповторним, а імпровізаційні соло учасників оркестру підтримують колектив на найвищому професійному рівні.

Тривала виконавська діяльність колективу WDR Big Band, упродовж якої змінювались бенд лідери та аранжувальники, унаочнила потребу формування певних загальних вимог, які мали висуватись до творів, що входять до репертуару оркестру. Використовуючи колективний багаторічний досвід функціонування оркестру було створено своєрідний «посібник», який містив деякі інформативні інструкції. Дані результати застосовуються щоб забезпечити безперебійний робочий процес для аранжувальника, диригентів і музикантів. Вони мали допомагати

аранжувальникам під час написання партитур і партій, а також чітко визначати вимоги до творів. Зокрема, було привернуто увагу до опису інструментальних можливостей кожного окремого музиканта в WDR Big Band.

«Домашній стиль» підготовки музичних записів для біг-бенду WDR був створений десятиліттями завдяки проектам, проведеним з багатьма найкращими аранжувальниками, які писали партитури для біг-бендів. Практичність при нотуванні та підготовці партій та партитур виявилася надзвичайно важливою. Задля того щоб ефективно працювати під час репетицій та досягнення високого рівня виконавства необхідно писати таким чином, щоб диригенти та музиканти мали можливість легко та швидко інтерпретувати нотний текст. А також для полегшення процесу запису аудіо та відео. Внаслідок того, що WDR Big Band виступає на багатьох різних майданчиках, а іноді й у складних умовах освітлення, потрібно робити нотний текст максимально чітким та доступним для виконання (WDR Big Band). Г. Гаранян відзначає, що створення аранжувальних потребує не лише знання можливостей інструментів, а й також спеціального устаткування. «Знайомство з сучасною технікою звукозапису, електронними засобами обробки музичної інформації, основами синтезу звуку, вивчення загальних прийомів роботи із синтезаторами, семплерами, ритм-машинами, секвенсерами – все це дозволяє аранжувальнику бути у всеозброєнні перед сучасним оркестром» (Garanyan, 2010, p. 5). Сучасному аранжувальнику доводиться звертати увагу не тільки на прийоми оркестровки, а й засоби створення якісного звучання оркестру під час живих виступів і студійних записів. Питання якісного звуку WDR Big Band вирішується ще під час створення аранжувальних бенд лідером.

При виборі творів, які будуть виконуватись, вкрай важливим є чітке співвіднесення композицій з вже відомими джазовими стилями. Надається перевага таким напрямкам, як балада, свінг, стиль ЕСМ, самба, фанк тощо. При написанні партій для духових інструментів необхідно враховувати можливості дихального апарату виконавців, поділяти великі мелодичні структури на фрази, звертати увагу на те, щоб не використовувалась незручна теситура та аплікатура. Хоча це є суто технічні аспекти композиції, проте вони надзвичайно сильно

впливають на загальний результат та якість звучання оркестру.

Керівництво колективу опікується питанням того, щоб результат виконавської діяльності біг бенду був доступним якомога більшій слухацькій аудиторії. Саме тому, якщо публіка не змогла через певні обставини потрапити на концерт біг бенду, то вони зможуть їх прослухати у прямому ефірі або побачити відео запис. Колектив «WDR Big Band» спирається на традиції, що сформувались у творчості «Thad Jones & Mel Lewis Big Band». Виважений підхід до аранжування, оркестровки, специфіки підбору виконавців та репертуару, забезпечують довготривале життя колективу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. WDR Big Band є біг бендом, де зібрані виконавці-мультиінструменталісти, що можуть грати на різних інструментах. Аранжування творів, які виконує оркестр, є зручними та такими, що створені з урахуванням виконавських можливостей кожного з учасників. Виконавський склад джазового колективу впливає на формування його репертуару. Сильові напрямки охоплюють вже відомі джазові стилі, як-от свінг, фанк, босанова, самба, ЕСМ, що найкраще можуть бути представлені саме у оркестровому звучанні біг бенду. Перспективою подальших досліджень може бути творчість українських біг бендів, що беруть приклад з кращих зразків бендової музики Європи та США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биг бенд WDR. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.allmusic.com/artist/wdr-big-band-mn0000187659/biography#:~:text=Formed%20in%20Cologne%20in%201946,helped%20establish%20the%20band's%20reputation>
2. Брояко Н., Дорофеева В. Епоха біг-бендів у розвитку джазу: поява нового типу джазового оркестру. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. Київ, 2018. Випуск XXXX. С. 98-105.
3. Гаранян Г.А. *Основы эстрадной и джазовой аранжировки*. Москва: Фонд Георгия Гараняна, 2010. 256 с.
4. Латко В. Біг-бенд та естрадно-симфонічний оркестр: генеза, сутнісні риси та специфіка використання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип 19, том 2. С.41-44.
5. Музична естрада : Словник [Текст] / укладач В. М. Откидач. Харків: Видавець І. В. Якубенко, 2004. 445 с.
6. Олейников К. Аранжировка. Ростов-на-Дону, 2003. 110 с.
7. Постой Г. Вплив складу джазового оркестру на специфіку виконавського репертуару ери свінгу. *Молодий вчений*, 2017. № 7 (47). С. 90–94.
8. Симоненко В. *Лексикон джаза*. Київ: Музична Україна, 1981. 114 с.
9. Bob Mintzer [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://bobmintzer.com/>.
10. WDR Big Band [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www1.wdr.de/index.html>

REFERENCES

1. Big bend WDR. <https://www.allmusic.com/artist/wdr-big-band-mn0000187659/biography#:~:text=Formed%20in%20Cologne%20in%201946,helped%20establish%20the%20band's%20reputation> [in English].
2. Broiako, N., Dorofieieva, V. (2018). Epokha bih-bendiv u rozvytku dzhazu: poiava novoho typu dzhazovoho orkestru [The era of big bands in the development of jazz: the emergence of a new type of jazz orchestra]. Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury. Kyiv, XXXX, 98-105 [in Ukrainian].
3. Garanyan, G.A. (2010). Osnovyi estradnoy i dzhazovoy aranzhировki [Fundamentals of pop and jazz arrangements]. Moskva: Fond Georgiya Garanyana, [in Russian].
4. Latko, V. (2018). Bih-bend ta estradno-symfionichnyi orkestr: geneza, sutnisni rysy ta spetsyfika vykorystannia [Big band and pop symphony orchestra: genesis, essential features and specifics of use]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 19, Vol. 2, 41-44 [in Ukrainian].
5. Otkydach, V. M. (2004) (ed.) Muzychna estrada : Slovnyk [Musical variety: dictionary]. Kharkiv: Vydavets I. V. Yakubenko [in Ukrainian].
6. Oleynikov, K. (2003). Aranzhировka [Arrangement]. Rostov-na-Donu [in Russian].
7. Postoi, H. (2017). Vplyv skladu dzhazovoho orkestru na spetsyfiku vykonavskoho repertuaru ery svinhu [The influence of the jazz orchestra on the specifics of the performance repertoire of the swing era.]. Molodyi vchenyi, 7 (47), 90–94 [in Ukrainian].
8. Simonenko, V. (1981). Leksikon dzhaza [Lexicon of jazz]. Kiev: Muzichna Ukrayina [in Russian].
9. Bob Mintzer. URL: <https://bobmintzer.com/> [in English].
10. WDR Big Band. URL: <https://www1.wdr.de/index.html> [in English].